

تاریخ: ۲۰۲۴/۰۲/۲۰

بخش: تجارت داخلی و خارجی

نویسنده: سیدعظیم حسینی

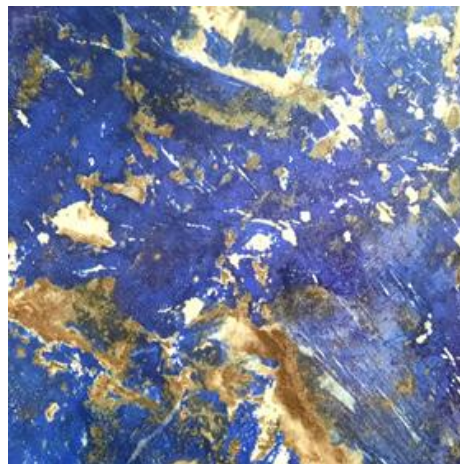
لاجورد

سنگ لاجورد با نام انگلیسی "Lapis Lazuli" و نام لاتین "Lapis Lazuli"، گوهری است با قدمت تاریخی و ارزش

اقتصادی. این سنگ قیمتی با رنگ آبی نیلی عمیق، از دیرباز مورد توجه انسان بوده است. در حفاری‌های که در نغدا (Naqada) قدیمی‌ترین سلسله مصریان (۳۳۰۰-۳۱۰۰ قبل از میلاد) صورت گرفته، استفاده مصریان را از لاجورد بدخشان در جواهرات نشان داده و حتی مجسمه‌های را که زینت بخش عبادت گاه‌های شان بود جهت پرستش از لاجورد آماده می‌ساختند. لاجورد‌های پیدا شده در اهرام داشور مصر (Dashour) قدیمی‌ترین مدرک اثباتیه تجارت سنگ‌های قیمتی بین مصر و افغانستان است که به بیش از ۴۴۰۰ سال قبل برمیگردد. نخستین شواهد واقعی شهرسازی در تپه دُمُرَاسی و مندیگک

(در نزدیکی قندهار امروزی) پدیدار گشت، که پایتخت‌های محلی تمدن دره سند بودند. اقتصاد بر اساس گندم، جو، دامداری و معدن کاری استوار بود. همچنان حدود ۳ هزار سال قبل از میلاد تجارت سنگ‌های زینتی بخصوص لاجورد که در تپه و آماده ساختن زیورات بکار میرفته با مصر صورت می‌گرفت. معهذرا در اتر حفاریاتی که در جنوب عراق صورت گرفته نمایانگر آنست که حدود ۲۵۰۰-۲۶۰۰ قبل از میلاد سنگ لاجورد معدن سرسنگ بدخشان در گورهای پادشاهان اورمورد استفاده قرار گرفته است. آثار کشف شده دیگر که در شهرستانی اور در جنوب عراق از مقبره‌های شاهی بیرون کشیده شد بیش از بیست هزار مهره ساخته شده بود که از سنگ

لاجورد تهیه و ترکیب معدنی یکسانی داشتند، پس از بررسی‌های گسترده، معلوم شد که هزاران کیلو سنگ لاجورد بکاررفته در جواهرات شاهان شرق میانه از معدن سرسنگ بدخشان در اعماق هندوکش استخراج گردیده بود. حمل و انتقال این همه سنگ لاجورد از افغانستان تا بین‌النهرین، و حتی تا مصر (جایی که این سنگ آبی رنگ بعنوان اوج مدانگاشته می‌شد)، و حمل اجناس قیمتی از آنطرف بدون تدارکات لوژیستیکی پیشرفته و مجموعه‌ای از امکانات و تاسیسات بین راهی امکان نداشت. لاجوردی که از معادن سرسنگ در افغانستان به شهرهای بزرگی چون اور در ۲۴۰۰ پیش از میلاد می‌رسید و در امتداد راه‌های تجاری حمل می‌شد که مبادله آن هزاران سال پیش فعال بوده است، در تمدن‌های باستانی مصر، بین‌النهرین، یونان و روم به عنوان نمادی از قدرت، ثروت و معنویت شناخته می‌شد. بزرگترین معادن لاجورد در جهان در افغانستان،

تاجیکستان، روسیه، چیلی و پاکستان واقع شده‌اند. با این حال، معادن افغانستان به دلیل کیفیت بالای سنگ لاجورد، از شهرت جهانی برخوردارند. لاجورد از طریق مسیرهای تجاری مختلفی از جمله جاده ابریشم به اروپا و سایر نقاط جهان می‌رسید. لاجورد در برخی از فرهنگ‌ها سنگی مقدس و نمادی از خدایان و الهه‌ها به حساب می‌آمد.

لاجورد (Lapis Lazuli) سنگی گران‌بها است که به دلیل زیبایی، رنگ آبی خیره‌کننده و خواصی که دارد از هزاران سال پیش تاکنون طرفداران زیادی در جهان داشته است. ترکیب کیمیای لاجورد، شامل فاسفیت، آهن، مگنیزیم و کلسیم است. از این سنگ به خاطر زیبایی، قابلیت تراش و تا حدودی کمیاب بودن آن، در صنعت جواهرسازی استفاده می‌شود. قصر داریوش در شوش با لاجورد تزیین شده بود در سنگ‌شناسی لاجورد یا لازورد (Lapislawuli) نام گرفته که این واژه انگلیسی لازور از کلمه فارسی باستان لاژورد گرفته شده که به عربی لاجورد آمده و از عربی وارد زبانهای دیگر وارد شده است. در ادبیات فارسی لاجورد به عنوان کنایه از آسمان بکار رفته است. در مشرق زمین، صفحه صیقل شده یک سنگ لاجورد زری دار را به آسمان پرستاره تشبیه میکنند. برای مردم بین النهرین این بالا تر از یک تشبیه شاعرانه و دلپذیر میباشد. چه از چشم این مردم، سرنوشت زندگانی انسانها به حرکت ستاره گان بستگی دارد.

منرال لاجورد را که از جمله احجار نیمه قیمتی- تزئینی کلاس دوم میباشد، سنگ آبی رنگی به خصوص است که به خاطر سختی و رنگ آبی زیبایی منحصر به فردی که دارد در جواهر سازی به عنوان نگین به کار میرود. این سنگ در

افغانستان به پیمانۀ وسیعی یافت و استخراج میشود. استخراج این سنگ بیش از ۳۰۰۰ سال در افغانستان رواج داشته و عمدتاً به مصر صادر میشود است. در کتابهای قدیمی لاجورد را به عنوان پادز هری برای مارهای سمی توصیه کرده اند. از تمام سنگهای آبی شناخته در دوره های باستان، لاجورد بالا ترین ارزش را داشته است.

این سنگ در اوایل قرون وسطی به لاجورد معروف شد. لاجورد از رنگ آبی متمایل به سبز تا آبی ارغوانی متفاوت است رنگ ایده آل آن آبی تیره رنگ با عمق و شدت فوق العاده است. به نظر میرسد لاجورد اولین سنگ استخراج شده توسط بشر باشد. سنگ لاجورد به صورت نیمه شفاف و جلای شیشه ای تا چرب دیده میشود. رنگ خاکه آن آبی است و در رنگ های آبی

آسمانی، آبی تیره و بنفش نیز دیده میشود. وضعیت توپوگرافی و زمین شناسی معادن لاجورد ولایت بدخشان در کوهستانهای بخش شمال شرقی افغانستان در طول تاریخ به دلیل ذخایر لاجوردش معروف شده است. روی این معادن طور متناوب بیش از ۶۵۰۰ سال کار شده است. بدخشان منطقه ای بسیار زیبا، با کوهستانهای چشم نواز اما صعب العبور با ارتفاع بین ۱۸۳۰ متر تا ۵۱۸۰ متر از سطح دریا و با دره های تنگ و عمیق و رودخانه های خروشان است. به دلیل نبود گیاه در این دره ها و کوه ها ، ساکنان کمی در این منطقه زندگی میکنند. کوه آبی که لاجورد نامیده شده است، در امتداد ساحل شرقی رودخانه کوکچه قرار دارد. دره کوکچه یکی از دره های بسیار باریک ، ژرف و صخره ای است که عبور از آن بسیار مخاطره آمیز است. لاجورد تنها سنگ قیمتی است که در داخل مرمر یافت میشود. افغانی بودن سنگ لاجورد به اندازه ای مشهور است که به رنگ آبی کمرنگ آن را افغانیت (Afghanite) نامیده اند.

"کسانی که در خرید و فروش و همچنین در تراش لاجورد نقش دارند، سه نوع لاجورد را طبقه‌بندی می‌کنند: لاجورد نیلی که بهترین نوع رنگ و جنس است؛ لاجورد آسمانی که شامل لاجورد آبی کمرنگ است و لاجورد سبز که گاهی با فیروزه اشتباه گرفته می‌شود.

بهترین معادن این سنگ قیمتی و زیبا در شمال شرق افغانستان به خصوص ولایت بدخشان واقع شده است. شواهد تاریخی نشان می‌دهند که بهره‌برداری از معادن لاجورد بدخشان، ۶۰۰۰ هزار سال پیش شروع شده است که قدیمی‌ترین تجارت سنگ‌های قیمتی جهان به حساب می‌آید.

بدخشان با بیش از ۳۰۰۰ کیلومتر فاصله از مصر، منبع لاجورد برای تمدن‌های قدیم مصر، بابل، یونان و روم بوده است. این سنگ آبی رنگ مورد علاقه مصریان باستان و فراعنه مصر قرار داشته و کشف این سنگ در اهرام، نشان از تاریخ تجارت این سنگ گران‌بها دارد.

یکی از اولین موارد استفاده سنگ‌ها که در تاریخ ثبت شده، ماهیت ماوراء الطبیعی آنها است و لاجورد با عنوان «یاقوت

کبود» بارها در متون و اسناد قدیمی با خواصی جادویی ظاهر شده است.

در کتب قدیمی، لاجورد را به عنوان پادزهری برای نیش مارهای سمی توصیه کرده‌اند و از نظر کشیشان مسیحی، لاجورد باعث بالا رفتن توانایی روحی و احساس یگانگی و درک بیشتر می‌شود. اولین کاوش کلاسیک و مدرن ذخایر لاجورد در افغانستان به سال‌های ۱۹۶۳ تا ۱۹۶۵ برمی‌گردد. در این سال‌ها زمین‌شناسان روسی یا همان شوروی سابق، معادن لاجورد منطقه «سرسنگ» در ولایت بدخشان در نزدیکی رودخانه «کوکچه» را مورد تفحص و بررسی قرار دادند. این منطقه در ۷۰ کیلومتری جنوب «فیض‌آباد» مرکز ولایت بدخشان در ارتفاع بین ۳۷۰۰ تا ۴۳۰۰ متری از سطح دریا قرار دارد.

فاصله معادن لاجورد تا کابل از طریق دره پنجشیر که به راه جنوبی معروف است، حدود ۳۰۰ کیلومتر است. معدن

«سرسنگ» و روستای «کوران» در ساحل سمت راست رودخانه کوکچه در ۵۶ کیلومتری جنوب منطقه «جُرم» واقع شده است.

در قریه کوران ده‌ها معدنچی بدون خانواده‌های شان در شیفت‌های کاری یک هفته‌ای تا ۱۰ روزه در معدن مشغول بکارند. البته فعالیت در معدن، به فصل سال و همچنین بازار خرید و فروش لاجورد بستگی دارد. معادن منطقه شامل مجموعه‌ای از غارها با دیواره‌های بلند است که گاهی ارتفاع کف تا سقف این غارها به ۴۵ متر هم می‌رسد.

روی دیواره غارها دوده ضخیمی پوشیده شده است که نشان‌دهنده استخراج به روش سنتی در سالیان بسیار دور است. معدنچیان در گذشته‌های دور با استفاده از آتش، سنگ را می‌گداختند سپس با آب آن را سرد و خنک می‌کردند. این عمل باعث ایجاد ترک و درز و شکاف عمیق در سنگ‌ها می‌شده و سپس با چکش، لاجورد را از داخل سنگ‌ها جدا می‌کرده‌اند.

امروزه روش‌های استخراج متفاوت شده است و کاربرد دینامیت در سال ۱۹۷۹ آغاز شد. در گذشته دینامیت بدون توجه به نکات ایمنی آن و بدون در نظر داشت سالم ماندن و حفظ سنگ لاجورد به صورت گسترده در این معادن به کار می‌رفت اما در سال‌های اخیر از «برمه» برای جدا کردن سنگ‌ها از دل کوه استفاده می‌کنند. این معادن در مناطق صعب‌العبور کوهستانی واقع شده و همین مسئله مقابله با قاچاقچیان و برداشت غیر قانونی از این معادن را با مشکل مواجه کرده است.

کیفیت و میزان ذخایر لاجورد موجود در معادن افغانستان در جهان بی نظیر است و از این لحاظ، افغانستان یک گنج جهانی محسوب می‌شود. اما این سنگ، مثل هر شیء قیمتی دیگری در افغانستان، شاهد تیره بختی و خاک مهجوری بر رخسارش است.

کار در معدن لاجورد، مثل کار در معدن زغال سنگ دشوار و سخت است. در معدن لاجورد، هیچ حفاظتی از تونل‌ها به وسیله

الوار برای جلوگیری از ریزش سقف انجام نمی‌شود و همیشه خطر ریزش وجود دارد. لاجورد پس از استخراج به قطعات کوچک تبدیل شده و توسط کارگران از کوره راه های شیب دار به اردوگاه حمل و سپس به مناطق شهری از جمله کابل منتقل می‌شوند. بخشی از این سنگ با ارزش، از منطقه «چترال» به پاکستان قاچاق می‌شود.

در حال حاضر در بسیاری از بازارهای جواهرفروشی کشورهای دور و نزدیک جواهراتی تزیین شده با سنگ لاجورد و یا هم اشکال دیگر این سنگ، یافت می‌شود. هیچ رقمی دقیقی از استخراج و درآمد زایی آن برای مردم و دولت افغانستان وجود ندارد. علت عمده آن استفاده غیرقانونی از معادن لاجورد در افغانستان و قاچاق آن به خارج از کشور است. Afghan Lajaward افغان لاجورد از سالها بدینسو بخش عمده درآمد حاصل از معادن مرد یاقوت و لاجورد، به جیب افراد مسلح غیرقانونی، تروریست‌ها و مافیایی اقتصادی سرازیر می‌گردد.

قدیمی‌ترین معادن: معادن لاجورد افغانستان قدیمی‌ترین معادن لاجورد در جهان استند و استخراج لاجورد در این معادن به روش سنتی انجام می‌شود.

کاربردهای تاریخی: سنگ لاجورد به دلیل رنگ منحصر به فرد و زیبایی خیره کننده، کاربردهای مختلفی دارد از لاجورد در ساخت ظروف، مهر، مجسمه، طلسم، جواهرات و اشیاء مذهبی استفاده می‌شد.

از جمله:

- **جواهرسازی:** لاجورد به طور گسترده در ساخت انواع زیورآلات مانند انگشتر، گردنبند، دستبند و گوشواره استفاده می‌شود. رنگ آبی لاجورد به خوبی با فلزات مختلف مانند طلا، نقره و پلاتین ترکیب می‌شود. لاجورد را می‌توان به صورت صاف و صیقلی یا به صورت تراشیده و نگین دار در جواهرات استفاده کرد.

- **مجسمه‌سازی:** از لاجورد برای ساخت مجسمه‌های کوچک و ظریف استفاده می‌شود. لاجورد به دلیل رنگ و سختی مناسب، برای مجسمه‌سازی با جزئیات دقیق مناسب است. مجسمه‌های لاجورد می‌توانند به عنوان اشیاء دکوری یا مذهبی مورد استفاده قرار گیرند.

- **هنرهای تزئینی:** لاجورد در تذهیب، نقاشی و کاشی‌کاری به کار می‌رود.

رنگ آبی لاجورد می‌تواند به نقاشی‌ها و کاشی‌ها عمق و زیبایی خاصی ببخشد.

از پودر لاجورد می‌توان برای تهیه رنگدانه آبی در نقاشی و نگارگری استفاده کرد.

- **صنایع دستی:** لاجورد بیش از دیگر سنگهای قیمتی، به طرز چشمگیری در صنایع دستی فرهنگ های باستانی حضور داشته است. استفاده وسیع لاجورد در ساخت شانه، روکش ابزار، صفحات بازی، جام ها، شاخ و ریش مجسمه حیوانات وانسان، دسته های خنجر و طلسم ها به چشم می‌خورد. از لاجورد در ساخت ظروف، مهر، طلسم و اشیاء مذهبی استفاده می‌شود.

لاجورد به دلیل رنگ و خواص معنوی، در برخی فرهنگ‌ها به عنوان سنگ خوش یمن و نماد صلح و آرامش شناخته می‌شود.

لاجورد را می‌توان به عنوان سنگ قیمتی در کلکسیون‌های خصوصی نیز نگهداری کرد.

در یک محوطه باستان شناسی در بین النهرین مربوط به ۲ تا ۳ هزار سال قبل از میلاد، آویزه های از لاجورد تراش داده شده یافت شده است.

همچنین لاجورد به صورت پودر در می آمد و به عنوان دوا و لوازم آرایش استفاده میشد در جهان باستان تمام سنگهای آبی رنگ را به حیث تعویض (به اصطلاح عامیانه تومار) یا چشم زخم، در مقابل چشم های ناپاک و زننده گرفته و استعمال مینمودند. در کتاب (A.D. Da Materia Medica) یک طبیب یونانی لاجورد را به حیث علاج در مقابل مارگزیدگی معرفی و سفارش کرده است.

در قرن سیزده دامنۀ قدرت شفا بخشی این سنگ گسترش بیشتریافته بود. البرتوس مگنوس (Albertus Magnus) در کتاب علاج منرالوجیکی خود، لاجورد را برای تب های وقفوی و مایخولیایک علاج دانسته و سفارش کرده است. یونانی ها عقیده داشتند که لاجورد قدرت شفاء بخشی بیشتر دارد. اگر سائیده شود و بشکل شربت یا نوشدارو خورده شود،

تشنجات روحی و مالیخولیائی را سریعاً شفاء میدهد. از نظر بودائی ها لاجورد آرامش روحی و متانت، بار میاورد و افکار شیطانی را از سردور میکند. آنها معتقد بودند که لاجورد حساسیت (درک) ملاهای شانرا تا حدی زیاد میسازد، که آینده بروی شان باز میگردد و قدرت روانی شانرا زیاد میسازد. **اهمیت اقتصادی:** سنگ لاجورد به دلیل زیبایی و کاربردهای متنوع، از نظر اقتصادی نیز حائز اهمیت است. صادرات لاجورد، به خصوص از افغانستان، منبع درآمد قابل توجهی برای این کشورها محسوب می شود.

قیمت لاجورد در بازارهای داخلی و جهانی (به دالر)

قیمت سنگ های لاجورد به عوامل مختلفی از جمله کیفیت، رنگ، اندازه، برش و وضوح بستگی دارد. به طور کلی، لاجورد با رنگ آبی عمیق و یکدست، بدون رگه های ناخالصی، و برش و وضوح خوب، از قیمت بالاتری برخوردار است. قیمت سنگ های لاجورد به عوامل مختلفی از جمله کیفیت، رنگ، اندازه، برش و وضوح بستگی دارد. به طور کلی، لاجورد با رنگ آبی عمیق و یکدست، بدون رگه های ناخالصی، و برش و وضوح خوب، از قیمت بالاتری برخوردار است. در اینجا به صورت تقریبی قیمت لاجورد در بازارهای داخلی و جهانی بر اساس کیفیت دسته بندی شده است:

- بازار داخلی: ۳ تا ۳۰ دالر در بدل هر گرام
- بازار جهانی: ۳۰ تا ۳۰۰ دالر در بدل هر قیراط

کیفیت متوسط:

- بازار داخلی: ۱.۵ تا ۱۵ دالر در بدل هر گرام
- بازار جهانی: ۱۵ تا ۱۵۰ دالر در بدل هر قیراط

کیفیت پایین:

- بازار داخلی: ۰.۳ تا ۳ دالر در بدل هر گرام
- بازار جهانی: ۳ تا ۳۰ دالر در بدل هر قیراط

نکاتی در مورد قیمت لاجورد:

- قیمت لاجورد در بازارهای داخلی و جهانی به طور مداوم در حال تغییر است.

- عوامل اقتصادی مانند نرخ اسعار و تورم بر قیمت لاجورد تاثیر می گذارند.
- تقاضا و عرضه لاجورد در بازار نیز بر قیمت آن تاثیرگذار است. ختم

منبع: (ترین) سرمحقق داکتر نجم الدین، معادن احجار نیمه قیمتی (حسینی) سیدعظیم تاریخ تجارت افغانستان ویکیبیدیای فارسی

Source of photos: https://www.google.de/advanced_image_search
<http://www.afghan-academic.com>

باکیفیت ترین لاجورد سطح جهان، لاجورد بدخشان افغانستان ROSTA FANS